

UPOREDNA ANALIZA REGULATIVE ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA U ČEŠKOJ REPUBLICI I BOSNI I HERCEGOVINI



**UPOREDNA ANALIZA
REGULATIVE ZA SPREČAVANJE
PRANJA NOVCA U ČEŠKOJ
REPUBLICI I BOSNI I HERCEGOVINI**

UPOREDNA ANALIZA REGULATIVE ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA U ČEŠKOJ REPUBLICI I BOSNI I HERCEGOVINI

Sprečavanje pranja novca (BPPN) i finansiranja terorizma (BPFT) predstavlja ključni aspekt globalne finansijske regulative. Pranje novca je neizostavna komponenta mnogih kriminalnih radnji, poput trgovine narkoticima, organizovanog kriminala i korupcije, jer omogućava počiniocima da prikriju porijeklo nezakonito stečenog novca i imovinske koristi. Stoga, borbom protiv pranja novca, vlade mogu umanjiti profitabilnost kriminalnih radnji, suziti sivu ekonomiju i spriječiti izvlačenje novca poreskih obveznika iz državnih budžeta. S obzirom na sve veću globalnu povezanost finansijskih sistema, zemlje moraju uspostaviti čvrste i djelotvorne okvire za borbu protiv pranja novca, ne samo kako bi se uskladile s međunarodnim standardima, već i kako bi efikasno ograničile prekogranične tokove nelegalnog novca i onemogućile djelovanje međunarodnih kriminalnih mreža.

Efikasno zakonodavstvo u oblasti sprečavanja pranja novca (BPPN) i finansiranja terorizma (BPFT) te njegova dosljedna primjena imaju ključnu ulogu u očuvanju vladavine prava i zaštiti ljudskih prava. Strukture koje omogućavaju legalizaciju imovinske koristi stečene kriminalom i korupcijom često se koriste od strane autoritarnih režima i oligarha, kao i lica umiješanih u organizovani kriminal i terorističkih grupa. Izostanak djelotvornih mjera u oblasti BPPN/BPFT stoga indirektno omogućava finansiranje režima, organizacija i lica koji guše ljudska prava, podrivaju vladavinu prava, bave se nezakonitim aktivnostima i time predstavljaju ekonomsku i bezbjednosnu prijetnju na nacionalnom i globalnom nivou.

Bosna i Hercegovina (BiH) u prošlosti nije ispunjavala međunarodne standarde u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, zbog čega je do 2018. godine bila svrstana među jurisdikcije pod pojačanim nadzorom, odnosno

nalazila se na „sivoj listi“ Radne grupe za finansijsko djelovanje (FATF).¹ Nacionalni propisi o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma nisu bili usklađeni s preporukama FATF-a, a njihova primjena je bila otežana zbog značajne institucionalne i zakonske fragmentacije te nedovoljne saradnje između nadležnih institucija. Zbog odsustva značajnijeg napretka, BiH se početkom 2024. godine suočila s mogućnošću ponovnog uvrštavanja na sivu listu FATF-a pred peti krug ocjenjivanja od strane MONEYVAL-a Savjeta Evrope.²

S ciljem smanjenja ovog rizika i sprečavanja mogućih ekonomskih, političkih i finansijskih posljedica, Parlament Bosne i Hercegovine je 16. februara 2024. godine donio Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (Zakon o BPPN/BPFT). Usvajanjem ovog zakona BiH je prilagodila svoju regulativu ključnim EU standardima, kao što su direktive (EU) 2015/849 i (EU) 2018/843 i regulativa (EU) 2018/1672, te proširila krug obuhvaćenih subjekata i nadležnosti Finansijsko-obavještajnog odjeljenja (FOO) Državne agencije za istrage i zaštitu.

Cilj ove analize je poređenje regulatornih okvira za sprečavanje pranja novca u Češkoj Republici i Bosni i Hercegovini. Dok je češki Zakon o BPPN, donesen 2008. godine, u primjeni već više od jedne decenije, zakonodavstvo BiH o BPPN je prilično novo i još uvijek neispitano u praksi. Ova uporedna analiza će istražiti ključne razlike i sličnosti između ova dva okvira te ponuditi konkretne preporuke za djelotvornu primjenu nove regulative o BPPN u BiH.

1 https://www.savjetministara.gov.ba/saopstenja/saopstenja_predsjedavajuceg/default.aspx?id=27645&langTag=en-US

2 https://www.eeas.europa.eu/delegations/bosnia-and-herzegovina/eu-office-bih-calls-bih-house-peoples-urgently-adopt-law-anti-money-laundering-and-countermeasures_en?s=219

Češki regulatorni okvir

Uvodnim odredbama češkog Zakona br. 253/2008 o odabranim mjerama protiv legalizacije imovinske koristi stečene kriminalom i finansiranja terorizma (u daljnjem tekstu: Zakon o BPPN) precizno su definisani predmet zakona, obveznici zakona te ključni pojmovi.

Obveznici zakona definisani su u članu 2. stav (1) i (2) i podijeljeni su u tri grupe³:

1. Finansijski sektor – banke i druge kreditne i finansijske institucije, uključujući strane subjekte koji posluju u ovom sektoru u Češkoj Republici.
2. Nefinansijski sektor – domaći i strani subjekti navedeni u članu 2. stav (1), tačka (c) do (m). Primjera radi, tu spadaju trgovci nekretninama, revizori, poreski savjetnici, izvršitelji, notari ili trgovci umjetninama.
3. Ostali – svaki preduzetnik u slučaju gotovinske transakcije veće od 10.000 evra, kao i svako pravno lice ovlašteno za obavljanje bilo koje djelatnosti iz finansijskog ili nefinansijskog sektora ili u slučaju gotovinske transakcije veće od 10.000 evra (član 2. stav (2)).

Važno je napomenuti da subjekti postaju obveznici zakona od momenta kada započnu obavljanje relevantne djelatnosti, a ne od trenutka sticanja ovlaštenja ili ispunjenja obaveze registracije.⁴

3 <https://fau.gov.cz/povinnou-osobou-krok-za-krokom>

4 *ibid.*

Odgovornosti u pogledu sprečavanja pranja novca

Zakon o BPPN, u svojim odredbama od člana 7. nadalje, utvrđuje niz odgovornosti za obveznike ovog zakona. Ključne odgovornosti obuhvataju utvrđivanje identiteta i praćenje klijenta primjenom načela dužne pažnje, odbijanje transakcije, prijavljivanje sumnjivih transakcija, privremeno obustavljanje klijentovog naloga, obavezu informisanja i obavezu povjerljivosti.

Utvrđivanje identiteta i praćenje klijenata primjenom načela dužne pažnje

Obveznik zakona je dužan sprovesti postupak utvrđivanja identiteta klijenta prije izvršenja svake transakcije koja premašuje iznos od 1.000 eura, kao i u drugim slučajevima propisanim zakonom, poput slučajeva sumnjivih transakcija ili zasnivanja novog poslovnog odnosa. Identifikacija se mora sprovesti u ličnom prisustvu klijenta, odnosno njegovog zakonskog zastupnika u slučaju da se radi o pravnom licu, a evidencija i provjera identifikacionih podataka vrši se neposrednim uvidom u predložene dokumente. Pored utvrđivanja identiteta u ličnom prisustvu, zakon takođe dozvoljava utvrđivanje identiteta elektronskim putem.

U slučaju utvrđivanja povećanog rizika od legalizacije imovine stečene kriminalom ili finansiranja terorizma, vezano za određenog klijenta, transakciju ili poslovni odnos, obveznik je dužan sprovesti postupak pojačane identifikacije i praćenja (član 9a). S druge strane, za klijente, transakcije i poslovne odnose koji nose niži rizik, zakon dopušta primjenu pojednostavljenih postupaka identifikacije i praćenja. Pored toga, članom 13a zakona predviđeni su izuzeci od opšte obaveze identifikacije i praćenja. U određenim situacijama, identitet klijenta može se utvrditi posredstvom treće strane, poput notara ili službe javne uprave (član 10.).

U sklopu postupka praćenja klijenta u skladu s načelom dužne pažnje, obveznik prikuplja i procjenjuje informacije koje se odnose na svrhu i prirodu transakcije ili poslovnog odnosa, provjerava identitet stvarnog vlasnika ili vlasničku i upravljačku strukturu, kontinuirano prati poslovni odnos i izvršene transakcije, analizira izvore sredstava i, u slučaju eksponiranih lica, preduzima odgovarajuće mjere za utvrđivanje porijekla njihovih sredstava. Praćenje klijenta sprovodi se u onom obimu koji je neophodan za procjenu potencijalnog rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, te stoga varira u zavisnosti od vrste klijenta, prirode poslovnog odnosa i nivoa rizika.

Osim u nekoliko izuzetaka, obveznik je dužan obavijestiti klijenta o svim nepodudarnostima utvrđenim u postupku identifikacije i praćenja.

U praksi primjećujemo da su banke jedini obveznici koji dosljedno poštuju propisane procedure. Ostali obveznici potpuno zanemaruju ove zahtjeve, najčešće zbog toga što nisu ni svjesni da su obveznici zakona, ili smatraju da su procedure previše administrativno zahtjevne i sl. Drugi, pak, obveznici pokušavaju slijediti pravila, ali njihovi postupci su nedovoljno razvijeni i neefikasni. Iako Češka jedinica za finansijske istrage nastoji educirati ove obveznike, rezultati su i dalje ograničeni. Prema našim saznanjima, nisu zabilježeni slučajevi izricanja sankcija za nepoštovanje pravila o utvrđivanju identiteta i praćenju klijenata; poznato nam je tek nekoliko pojedinačnih slučajeva u kojima su subjekti kažnjeni zbog nepotpunog sprovođenja postupka utvrđivanja identiteta klijenata.

Odbijanje transakcije

Ako klijent odbije da se identifikuje, predoči ovlaštenje ili odbije saradnju na bilo koji drugi način, obveznik je dužan da odbije izvršenje transakcije ili zasnivanje poslovnog odnosa, odnosno da raskine već postojeći odnos. Isto važi i u slučajevima kada utvrđivanje identiteta i praćenje klijenta nije izvodljivo iz drugih razloga, kada obveznik sumnja u istinitost podataka koje je klijent pružio ili kada nije moguće utvrditi izvor sredstava politički eksponirane osobe.

Vođenje evidencije

Identifikacione podatke, kopije dokumenata i drugu dokumentaciju koja se odnosi na utvrđivanje identiteta i praćenje klijenta, obveznik je dužan čuvati u periodu od deset godina nakon izvršenja transakcije ili prestanka poslovnog odnosa.

Prijavljivanje sumnjivih transakcija

Obveznik je dužan bez nepotrebnog odlaganja prijaviti sve sumnjive transakcije Kancelariji za finansijsku analizu (Finanční analytický úřad, Češka finansijsko-obavještajna jedinica, u daljnjem tekstu „KFA“). Prijava mora sadržavati identifikacione podatke subjekta koji je predmet prijave, kao i svih drugih subjekata uključenih u transakciju. Pored toga, prijava mora sadržavati i sve dodatne informacije koje bi mogle biti od značaja za razumijevanje sumnjive transakcije. Obveznik je takođe dužan odrediti kontakt osobu kojoj se Kancelarija može obratiti za dodatne informacije.

Zanimljivo je primijetiti kako banke podnose daleko veći broj prijava u poređenju s drugim obveznicima. Primjera radi, u prošlosti je bilo uobičajeno da od svih notara u Češkoj Republici godišnje stigne manje od pet prijava. S obzirom na njihovu ulogu

u gotovo svim važnim transakcijama, ovaj podatak ukazuje na moguće nedostatke u primjeni ovog zakona.

Privremeno obustavljanje klijentovog naloga

Ako postoji rizik da bi neposredno izvršenje klijentovog naloga moglo ometati ili značajno otežati oduzimanje imovine stečene kriminalom ili sredstava namijenjenih finansiranju terorizma, obveznik je dužan odložiti izvršenje transakcije za najmanje 24 sata od trenutka podnošenja prijave sumnjive transakcije Kancelariji za finansijsku analizu (KFA). Kancelarija može produžiti navedeni rok.

Pored navedenih ključnih obaveza, Zakon o BPPN propisuje i brojne druge dužnosti i obaveze obveznika. To uključuje, između ostalog, obavezu povjerljivosti i obavezu vršenja procjene rizika i uspostavljanja adekvatnih internih procedura za ublažavanje rizika i upravljanje rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma. Procjenu rizika potrebno je redovno ažurirati, naročito prilikom uvođenja novih proizvoda ili tehnoloških rješenja. Pored toga, obveznici moraju odrediti stalnu kontakt osobu za komunikaciju s KFA te sprovoditi redovnu obuku zaposlenih.

Nadalje, Zakon o BPPN predviđa posebne odredbe za određene vrste obveznika kao što su kreditne institucije, pružaoci usluga platnog prometa, revizori i poreski savjetnici. Na primjer, kreditnim i finansijskim institucijama je zabranjeno stupanje u korespondentske odnose sa subjektima iz jurisdikcija koje ne primjenjuju mjere protiv pranja novca ekvivalentne onima koje su propisane evropskim zakonom o sprečavanju pranja novca.

Obaveza prijavljivanja prekograničnih transakcija

Zakon o BPPN takođe propisuje obavezu prijavljivanja svakog prekograničnog prenosa gotovine preko spoljnje granice Evropske unije. Svako lice je dužno da carinskom organu pismeno prijavi unošenje ili iznošenje gotovine u iznosu većem od 10.000 evra.⁵

Aktivnosti Kancelarije za finansijsku analizu i drugih organa

Zakonom o BPPN uspostavljena je Kancelarija za finansijsku analizu (KFA) kao nezavisno administrativno nacionalno tijelo koje vrši ulogu finansijsko-obavještajne jedinice Češke Republike.⁶ Kancelarija za svoj rad odgovara Ministarstvu finansija, a njenim radom rukovodi direktor koji se bira, imenuje i razrješava u skladu sa Zakonom o državnim službenicima. Donji dom Parlamenta Češke Republike vrši nadzor nad radom Kancelarije putem Stalne komisije sastavljene od najmanje sedam članova, pri čemu svaka parlamentarna grupa ima najmanje jednog predstavnika. Komisija nema pravo uplitati se u ovlaštenja direktora u pogledu kadrovskih pitanja ili upravljačkih nadležnosti, ali Kancelarija je dužna komisiji podnositi godišnji izvještaj o svom radu. Kancelarija može tražiti podatke od policije Češke Republike, svih čeških obavještajnih službi i drugih državnih organa. Takođe, redovno vrši procjenu rizika na nacionalnom nivou te prikuplja i analizira podatke.

5 <https://fau.gov.cz/prevoz-penez-pres-hranice>

6 <https://fau.gov.cz/>

Regulatorni okvir BiH u poređenju s češkim Zakonom o BPPN

Slično češkom Zakonu o BPPN, Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti Bosne i Hercegovine u uvodnim odredbama utvrđuje predmet regulacije, obveznike i ključne pojmove, te upućuje na relevantne evropske direktive i propise na kojima se temelji. Definicije pojmova i predmeta zakona su u osnovi identične u oba zakona.

Spisak obveznika obuhvata i finansijski i nefinansijski sektor i sličan je onom iz češkog zakona. Ipak, za razliku od češkog zakona koji svakog preduzetnika koji obavlja transakcije veće od 10.000 evra definiše kao obveznika, Zakon o BPPN BiH kao obveznike smatra samo preduzetnike u odabranim oblastima (član 5. stav (2)) – trgovce plemenitim metalima i trgovce dragim kamenjem, trgovce umjetninama i posrednike u prometu nepokretnostima, kao i stanodavce s mjesečnom najamninom većom od 20.000 KM (približno 10.000 evra).

Obaveze u pogledu sprečavanja pranja novca (član 9. i dalje)

Slično češkom zakonu, Zakon o BPPN BiH obavezuje obveznike na preduzimanje niza mjera, radnji i postupaka. Ove mjere uključuju redovnu procjenu rizika, uspostavljanje, redovno praćenje i unapređivanje internih procedura, identifikaciju i praćenje klijenata, redovno stručno obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih i vođenje evidencije. Kao i češki Zakon o BPPN, Zakon o BPPN BiH predviđa preduzimanje pojačanih ili pojednostavljenih mjera u zavisnosti od toga da li je procijenjeni nivo rizika viši ili niži.

Ova odredba u osnovi odgovara onoj u češkom Zakonu o BPPN. Primjena pojačanih mjera je obavezna, na primjer, prilikom uspostavljanja korespondentskih odnosa, uvođenja novih tehnologija ili kada su u pitanju transakcije koje uključuju visokorizične zemlje (član 35.). S druge strane, pojednostavljene mjere se primjenjuju u slučajevima niskog rizika (članovi 29. i 30.).

Spisak obaveza u oba zakona o BPPN je vrlo sličan, a obuhvata identifikaciju i praćenje klijenata, uspostavljanje internih procedura i vođenje evidencije itd. O ključnim obavezama detaljnije se govori u nastavku.

Procjena rizika (član 10.)

Obveznici su dužni redovno vršiti procjenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma koji se mogu pojaviti tokom obavljanja njihovih aktivnosti. Prilikom procjene moraju se uzeti u obzir faktori rizika koji se odnose na klijente, države i geografska područja, proizvode, usluge, transakcije i kanale distribucije. Obim procjene rizika nije u svim slučajevima isti i varira u zavisnosti od faktora kao što su veličina obveznika ili veličina transakcije. Procjena rizika mora se ažurirati najmanje jednom godišnje i dostaviti nadležnom nadzornom organu (član 93.).

Praćenje klijenata (član 11.)

Zakon o BPPN BiH propisuje niz mjera koje su obveznici dužni preduzeti kako bi dokazali da postupaju s dužnom pažnjom i oprezom. Te mjere podrazumijevaju:

1. Utvrđivanje identiteta klijenta i provjeru njegovog identiteta na osnovu dostavljenih dokumenata ili drugih pouzdanih izvora:
Kao i u slučaju češkog zakona, prije izvršenja transakcije ili uspostavljanja poslovnog odnosa obveznik je dužan izvršiti utvrđivanje identiteta klijenta. Utvrđivanje identiteta se može izvršiti u prisustvu klijenta uvidom u isprave koje podnese klijent, elektronskim putem (član 21.) ili putem posrednika (član 24.), pod uslovom da ispunjava uslove propisane ovim zakonom.
2. Utvrđivanje i provjeru identiteta stvarnog vlasnika:
Obveznik je dužan utvrditi i provjeriti identitet stvarnog vlasnika pravnog lica korištenjem relevantnih informacija i podataka dobijenih iz pouzdanog izvora.
3. Prikupljanje i procjenu informacija o svrsi i namjeni poslovnog odnosa ili transakcije.
4. Kontinuirano praćenje poslovnog odnosa, uključujući praćenje svih transakcija obavljenih za vrijeme trajanja poslovnog odnosa:

Ova mjera je detaljnije definisana u članu 27. Ona podrazumijeva praćenje da li su transakcije i poslovanje klijenta u skladu sa svrhom i namjenom uspostavljenog poslovnog odnosa, obezbjeđivanje da transakcije budu u skladu sa saznanjima obveznika o klijentu, te obezbjeđivanje ažuriranja svih relevantnih podataka i dokumentacije.

5. Utvrđivanje da li je klijent politički eksponirano lice:

Posebne mjere prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa (ili obavljanja transakcije) s politički eksponiranim licem dodatno su regulisane članom 34. Slično češkom zakonu, ključna obaveza je prikupljanje podataka o izvoru sredstava.

Obveznici su dužni preduzimati mjere praćenja klijenta u svim slučajevima predviđenim zakonom (član 12.), npr. prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa s klijentom ili obavljanja transakcije u iznosu 30.000 KM ili više, kao i kada postoji sumnja na pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti. Slično češkom zakonu, bosanskohercegovački zakon takođe predviđa izuzetke za rukovanje elektronskim novcem (član 13.). Tačan način sprovođenja mjera praćenja u velikoj mjeri prepušten je obvezniku. Dakle, djelotvornost ovih mjera nije samo stvar zakonskih odredbi, već znatno zavisi od njihove stvarne primjene u praksi. Obveznik je dužan svojim internim aktom propisati način sprovođenja ovih mjera.

[Prikupljanje podataka](#) (član 15.)

Prilikom sprovođenja mjera utvrđivanja identiteta i praćenja klijenta, obveznik je dužan da prikupi određene podatke o klijentu navedene u članu 15., kao što su ime, prezime i datum rođenja za fizičko lice odnosno naziv i vrsta pravnog lica za pravno lice.

[Zabrana uspostavljanja poslovnog odnosa](#) (član 26.)

Zabrana uspostavljanja poslovnog odnosa se u velikoj mjeri podudara s obavezom odbijanja transakcije iz češkog Zakona o BPPN. Ova odredba zabranjuje obvezniku uspostavljanje poslovnog odnosa pod određenim okolnostima, na primjer ako nije bilo moguće utvrditi i provjeriti identitet klijenta ili ako obveznik sumnja u vjerodostojnost podataka koje je klijent dostavio.

[Uspostavljanje korespondentskog poslovnog odnosa](#) (član 31.)

Prilikom uspostavljanja korespondentskog poslovnog odnosa, zakon propisuje i niz dodatnih obaveza osim opštih. Pored prikupljanja dovoljno informacija o respondentskoj instituciji, potrebno je upoznati se s važećim propisima iz oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti koji se primjenjuju u datoj zemlji i uvjeriti se da je poslovanje institucije usklađeno s tim propisima.

[Prijavljivanje sumnjivih transakcija](#) (član 42. i dalje)

Obveznici su dužni, bez obzira na iznos transakcije, da pisanim putem prijave svaku sumnjivu transakciju ili klijenta FOO-u (ekvivalent KFA-e u Bosni i Hercegovini). U tu svrhu, obveznik može odložiti izvršenje transakcije. Postoje izuzeci od ove obaveze, na primjer ako je obveznik advokat koji zastupa klijenta na sudu. Osim sumnjivih transakcija, obveznici su takođe dužni obavijestiti FOO o svakoj gotovinskoj transakciji čija vrijednost iznosi 30.000 KM ili više (oko 15.000 eura) (član 43.).

[Softver za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti – AMLS](#) (član 47.)

Zakon spominje postojanje softvera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti koji obveznicima treba da omogući sigurnu elektronsku prijavu sumnjivih transakcija FOO-u i da FOO-u obezbijedi pristup svim potrebnim podacima.

Uspostavljanje unutrašnje kontrole te unutrašnje i spoljne revizije

Pored navedenih mjera, obveznik je dužan da uspostavi unutrašnju kontrolu i najmanje jednom godišnje izvrši unutrašnju i spoljnu reviziju radi utvrđivanja efikasnosti svog sistema upravljanja rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma (član 55). Slično češkom zakonodavstvu, bosansko-hercegovačko zakonodavstvo takođe zahtijeva razvijanje sistema unutrašnjih procedura i kontrolnih mehanizama (član 56.) te sistema za procjenu rizika (član 57.). Sistem procjene rizika mora biti u skladu sa zahtjevima FOO-a.

Obveznici takođe moraju imati uspostavljen sistem koji omogućava anonimno prijavljivanje kršenja Zakona o BPPN.

Zadaci i nadležnosti FOO-a (član 62.)

Finansijsko-obavještajno odjeljenje u BiH (FOO) u velikoj mjeri ima slične funkcije kao češka KFA. Obavlja širok spektar aktivnosti, od zaprimanja i analize izvještaja o sumnjivim transakcijama do opštih zadataka sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, uključujući međunarodnu saradnju. Prema zakonu, FOO mora djelovati samostalno, bez neprimjerenog političkog uticaja ili uticaja privatnog sektora. FOO radi u saradnji s drugim državnim organima i mora imati pristup svim potrebnim podacima. Kada postoji sumnja na krivično djelo, FOO obavještava nadležne organe za sprovođenje zakona. Na obrazloženi zahtjev domaćih ili stranih nadležnih organa, FOO prosljeđuje sve relevantne podatke, informacije i dokumentaciju.

Rezime i preporuke

U osnovnim aspektima, kao što su utvrđivanje identiteta klijenta, praćenje klijenta, odbijanje transakcija i prijavljivanje sumnjivih transakcija, regulatorni okviri za sprečavanje pranja novca obiju zemalja u principu su veoma slični, a razlike se uglavnom pojavljuju u njihovoj praktičnoj primjeni. Bosanskohercegovački zakon je nešto širi i detaljniji, te obuhvata određene aspekte koji nisu regulisani češkim Zakonom o BPPN. Pored obaveza vezanih za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, koje se u principu odnose samo na obveznike, Zakon o BPPN BiH takođe reguliše fizičko prenošenje gotovog novca preko granice, zahtijevajući od svih lica da prilikom prelaska državne granice carinskom organu prijave svaki fizički prenos gotovine (član 81. i dalje).

S druge strane, zakon BiH je novijeg datuma, što otežava procjenu njegove uspješnosti i djelotvornosti u praksi. Češka KFA služi kao primjer najbolje prakse u ovoj oblasti, zahvaljujući svojoj nezavisnosti i efikasnosti u sprovođenju zakona.

Preporuke:

- **Transparentnost stvarnog vlasništva**

Suprotno nekim očekivanjima, novim Zakonom o BPPN nije jasno uspostavljen Registar stvarnih vlasnika (RSV) Bosne i Hercegovine. Iako nova zakonska regulativa propisuje obavezu utvrđivanja i provjere identiteta stvarnog vlasnika klijenta, ne postoji centralizovani izvor za pristup ovim informacijama, niti garancija da će registar biti transparentan za javnost. Nedostatak transparentnosti stvarnog vlasništva stoga i dalje predstavlja ključnu slabost bh. okvira za sprečavanje pranja novca. BiH bi trebalo da uspostavi centralizovani, javno dostupan registar stvarnog vlasništva, kao što je češki RSV⁷ (*Evidence skutečných majitelů* ili ESM), u skladu s preporukama međunarodnih organizacija poput

⁷ <https://esm.justice.cz/ias/issm/rejstrik>

Radne grupe za finansijsko djelovanje (FATF) i Evropske unije. Obezbjediavanjem identifikacije i praćenja stvarnih vlasnika pravnih lica značajno će se smanjiti mogućnosti za pranje novca i druga finansijska krivična djela.

- **Informisanost i poštovanje propisa među obveznicima**

U Češkoj Republici je uočeno da mnogi obveznici izvan bankarskog sektora nisu upoznati sa svojim obavezama ili, pak, smatraju da poštovanje propisa predstavlja preveliko opterećenje. Češka KFA je na ovaj izazov odgovorila organizovanjem obuka i predavanja kako bi se podigao stepen informisanosti i poboljšalo poštovanje propisa među obveznicima. BiH bi mogla imati koristi od sličnih aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti i jačanje kapaciteta obveznika, naročito s obzirom na činjenicu da je novim Zakonom o BPPN proširen krug obveznika.

- **Jačanje institucionalnih kapaciteta**

S obzirom na proširenje nadležnosti FOO-a prema novom Zakonu o BPPN, neophodno je obezbijediti dovoljne institucionalne i provedbene kapacitete kako bi se moglo odgovoriti na zahtjeve novog regulatornog okvira. To podrazumijeva obezbjediavanje potrebnih resursa i obuku zaposlenih u FOO-u, agencijama za sprovođenje zakona i pravosudnim tijelima kako bi mogli efikasno obavljati svoje dužnosti.

- **Međuagencijska saradnja i koordinacija**

Djelotvorno sprovođenje zakona o sprečavanju pranja novca zahtijeva blisku saradnju različitih državnih organa, poput poreskih tijela, agencija za sprovođenje zakona i finansijskih regulatora. BiH bi trebalo da se fokusira na poboljšanje međuagencijske koordinacije s ciljem obezbjediavanja brze i djelotvorne razmjene informacija. To se može postići uspostavljanjem formalnih mehanizama za saradnju i obezbjediavanjem pristupa svih relevantnih agencija potrebnim podacima i resursima.

- **Međunarodna saradnja**

Imajući u vidu prekograničnu prirodu pranja novca, BiH bi trebalo da unaprijedi saradnju s međunarodnim partnerima, uključujući susjedne zemlje, članice EU i globalne finansijske institucije. To uključuje razmjenu informacija o sumnjivim transakcijama s međunarodnim partnerima i učešće u globalnim inicijativama za sprečavanje pranja novca.

Rješavanjem ovih ključnih pitanja, Bosna i Hercegovina može značajno ojačati svoj pravni okvir za sprečavanje pranja novca, približiti se međunarodnim standardima i doprinijeti globalnoj borbi protiv finansijskog kriminala. To će ne samo poboljšati finansijski integritet zemlje, već značajno doprinijeti široj ekonomskoj i političkoj stabilnosti.



Transparency International u BiH

Sjedište:

Adresa:

Krfska 64e, 78000 Banja Luka

Telefon:

+387 51 224 520

+387 51 224 521

Finansije:

+387 51 216 928

Fax:

+387 51 216-369

Email:

info@ti-bih.org

Ispostava

Adresa:

Mula Mustafe Bašeskije 9/1, 71 000 Sarajevo

Telefon:

+387 33 220 049

Fax:

+387 33 220 047



www.tibih.org